

بە مەسعود بارزانىم وە تاکرىيت من دزو جاس
وس بگرم و تو بەريان بدهىت

د. عەبدولمسەور بارزانى: كاك ئىدرىس و كاك مەسعود بەپىچەوانەي بەلىنەكانىانەوە رەفتار يان كرد

گەتكۈگۈ هېرۋە كەمال كەريم

فۇتو: ھيمدار

چاوىكى رەخنەگرانەو بىلائىنەوە دەرىوانىتە رووداوهكان، ھاواكتا پېتىوايە كە ھەندىكى هەللو رەفتارى سیاسى ھەيە. زيانى كوشىندەي لە خەباتى سیاسىي رابىدوو و ئىستايى كورد داوه.

لەقىن: بەو پېتىئى ئىۋە لە بنەمالەي بارزانىن، وەك مەندالىكى ئەو بنەمالەيە، ژيانى مەندالىتان

ئەيلولو نسکۆي (١٩٧٥)ء، ناوبر او ئىستا وەك ئەكادىمىيەك سەرقالى كارى زانستىيە لە بوارى مىزۈووداو ھەلگرى بروانامەي دكتۆرايەو مامۇستايى بەشى مىزۈوو زانكۆي سليمانىيە، لەم ديدارەي (لەقىن)دا تىشك دەخاتە سەر ھەندىك لايەنى نادىيارى بارودۇخى شۇرۇشى ئەيلولو نسکۆو بە

عەبدولمسەور بارزانى كورى شىخ سليمان كورى شىخ عەبدولسەلام بارزانىيە، لە سالى (١٩٤٨) لە شارى (كەربەلا) لەدىك بۇوه، جىڭ لەوهى لە سەردىمى شۇرۇشى ئەيلولدا خەباتى كردووه بەرپرسى دۆسىي پەنابەرە كوردىكەنلىي عىراق بۇوه لە ئىران، شايەتحالى نزىك لە رووداوهكانى شۇرۇشى

چون بردودوه‌ته سه‌ر؟

عبدولمسهور: ده‌توانم بلیم ژیانی مندالی من، و دک زوریه‌ی بارزانیه‌کان، (بدهوی خبایتی بارزانیه‌کانه‌وه له پمانی بدرگیرکردن له مافی روای کورده) بوده، له ژیانمدا دوچاری زور ناخوشی بود، من یه کینک لوانه، له راستیدا نهک تمنیا من، مندالانی بارزانی ژیانی سروشیان نه‌بردوونه سه‌ر، چونکه ژیانی سروشی مندال بعد رنگه نیمه، یئمه زوریه‌ی کات له ناچجه‌کانی باشور بروین، له کهربلاو بهسره بمقدا. تا دوایی هاتینه هموپر لهوی ماینهوه تا شدوكاتی شورشی (۱۹۵۸) روپیدا، شتر شده بود عبدولکرم قاسم رینگدی به شیخ نه‌محمد بارزانی دا (که شیخی بارزان بود) له بندیخانه بیته دردهوه رینگه‌ی دا بارزانیه‌کان بگیرینه‌وه بُو ناچجه و زنی خویان، هر دوای شوهش، جهانی شیخ نه‌محمد بارزانی دوای کرد که رینگه به بارزانیه‌کانی روپیاش بدنه، بگیرینه‌وه بُو خاکی خویان، راستیه‌که پمیوندی شیخ نه‌محمد له گهله عبدولکرم قاسما، له هممو فرمانه‌کانی بود، رهفقاری من له گهله خلکانی تر جیاواز بُو برآمده شیخ نه‌محمد، بهلام له گهله شده من له فرمانه‌کانی درنه‌چروم، ئیستاش له تم‌نه‌ده شهگر بگیرینه‌وه بُو شه کاته، قدت له فرمانی درناچمو سرپیچی ناکه، چونکه شهگر وانهم، قدت ناتوانم به خوم بلیم بارزانیم.

لَفْلَنِ: په‌یوه‌ندی کومه‌لایه‌تی له‌نیوان بارزانیه‌کاندا چون بوده؟ و اته ژن و ژنخوازی چون بوده؟ عهدولمسهور: به پی دابونه‌رتی بارزانی کونو له سه‌ردنه‌ی شیخ نه‌محمد‌یش، ده‌بوایه کچ و کور پیش هممو شتیک رازی بونایه، شهمه مهرجی سه‌ره‌کی بوده، بارزانیه‌کانیش دلین شهگر خیزان له‌سهر بنه‌مای خوش‌سویستی دروست بیت، شوا ده‌توانین به‌نگاری هممو قورسایی ژیان بینو هر خوش‌سویستی بوده، بناغه‌ی رینکه‌وه‌تني هردوولا.

لَفْلَنِ: له‌ناو بنه‌ماله‌که‌تاندا به کی زور کاریگه‌ر بیویت؟

عهدولمسهور: شهوانه‌ی من بینیون و سه‌رسام پیان، ته‌نه شیخ نه‌محمد‌ده هؤکاره‌که‌مشی ده‌گه‌رنممه‌وه بُو شهودی له پاکتر نه‌بینیوه له ژیانمدا رتیه‌که‌مشی ده‌گه‌رنممه‌وه بُو پاکی و بینگردی شه پیاوده.

لَفْلَنِ: نه‌دای پارتی سیاسیه‌کان و پرفسه‌ی سیاسی کوردستان چون هله‌لده‌سنه‌نگینیت، هیچ رهخنه‌یه‌کت لیگرتوون؟

عهدولمسهور: به‌لی؛ من نهک و دک کوردیک، به‌لکو و دک

چوومه لای، پیموت: نیرانو عیراق وا خمریکه پینکدین، ئیوه چی دکه‌نو چ هله‌لویستیک وورده گن؟ وا دیاریو کاک مه‌سعود ثم جاره‌یان زور ناپه‌حهت بود، له‌باره کردووه‌تموه، یه کنه‌گرتنی پارتی کوردیه‌کان بوده، شهوان ته‌وه پیشوت: عهدولمسهور تو دلینی کارت نیبه، هم که تیدرسو منت بینی، هم ثم باسه ده‌که‌یته‌وه، شهگر شه‌وه پیشوت: کاک مه‌سعود و تی: شیمه هم له‌گهله روونیکه‌یته‌وه؟ کاک مه‌سعود و تی: شیمه هم له‌گهله ئیرانو عیراق په‌یوندیمان نیبه، به‌لکو له‌وانیش زور گهوره‌تدا په‌یوندیمان همیه، بُو من شه‌وه‌ده بس بود که تیبگم، و تم: تو دلینیات؟ شه‌وهش و تی: به‌لی، و تم: کاری من ته‌واو، ئیتر کوتاییم بم باسه هینا، به‌لام بده‌ختی له‌ودا بود، قسه‌کان ته‌واو نه‌بود که‌سیک به همله‌داون هاته ژووره‌وه (اکه‌سیکی بارزانی بود)، کاک مه‌سعود زوری کرده‌بود، دیار بوده ژوره‌وه بس بود، و تی: فدرمورو.. و تی: ثم کاغه‌زم له کاک تیدرسه‌وه بود هیناوه پیش‌اگه‌کیانم نایت مه‌سعود هیچ کاریک بکانتو به‌هیچ لایه‌کدا ته‌روات، تا ثم کاغه‌زه ده‌خونتیه‌وه، مه‌سعود ره‌وی تیکردمو و تی: عهدولمسهور ده‌یت چی تیادیات؟ منیش و تم: شهگر بیکه‌یته‌وه ده‌نیتسو له‌وانه‌شه منیش بزامن چیه تیادیه، کاک مه‌سعود کاتیک کاغه‌زه‌که‌ی کرده‌ده، سه‌رسامی دایگرتو کاغه‌زه‌که‌ی له دهست کمه‌ته خواری، ته‌ماشایه‌کی کرده‌وه و تی: شه‌وه‌ده و ت پینکدین، شوا پینکه‌هان، هم‌موی خه‌تای تو بود، منیش و تم: تا خر بزیه منیش و ده‌هام و ت، تا ئاگادار بن، دهی ئیستا چی دکه‌ن؟ له‌لامدا و تی: ئیستا هیچ ناکریت، که پرپاریش در شه‌ر بکریت، من چووه و پیموت: ئاماده‌ده شه‌ر بکم بُو هم شوئنیک بیت ده‌چم، تیدرس و مه‌سعود ژوریان پینخوشیو، ژوری پینه‌چوو بیرادرها شه‌ر نه‌کریت، منیش دوپاره چوومه لایانو پیموتون: ثم کاره هله‌لیه دهیت شه‌ر بکریت، تیدرس قسی ده‌کردو مه‌سعود گهیه ده‌گرت، ئیدرس و تی: شه‌ر ناکریت، چونکه شیمه شه‌هیدمان داوه، منیش و تم: له‌وانیش ژوریان لى کوژراوه، و تی: بزینداری ژورمان همیه، منیش و تم: له‌وانیش همیان، و تی: چه‌کمان کمه، و تم: شه‌وانیش کمه، بُویه دوپاره پیموت: لیزده‌کن ده‌بیاته‌وه؟ دیاره زیاتر شه‌وانه‌ی له‌سرا مافی خویان سورن، ئیستاش خه‌لک تاماده‌باشی زوریان همیه، چونکه پینیانویه تاهه‌قی به‌رامبهر کوره کراوه، لهم قسانه‌دا بودین، حسسو میرخان ژاڑوکی که ئامر هیزی پشدره بوده هات، تیدرس و تی: زور باش بوده هاتیت، چونکه عهدولمسهور له‌کو‌لماں نایت‌ده، ره‌ویه، شه‌وه پیموتون: که تیدران عیراق پینکدین، شه‌گر شه‌وه ره‌ویه، شه‌وه تو بچه‌هه که‌ت ده‌کرده؟ تا چه‌ند پیش‌بینی هه‌ره‌سی (۱۹۷۵) ت ده‌کرده؟ عهدولمسهور: من به‌پرسی په‌ناهه‌نه کوره‌ده کانی عیراق بروم له ئیران، بم سیفه‌ته کاری خویم کرده‌وه، له کاته‌دا تیشوکاره‌کانم به‌باشی به‌ریبره‌ده‌وه، چهند مانگیک پیش رینکه‌وه‌تنه که بود، هه‌والم نارد بُو شه‌ر باره‌گای مه‌کته‌یی سیاسی و پیموتون: که تیدران عیراق پینکدین، شه‌گر شه‌وه ره‌ویه، شه‌وه تو بچه‌هه که‌ت ده‌کرده؟ بهلام هه‌لامیان نه‌بوده، بُویه منیش زیاتر جه‌ختم ده‌کرده، له گهله کاک تیدرس و کاک مه‌سعود ثم بابه‌تم چهند جاریک دوپاره کرده‌وه، ته‌نه‌نه جاریک له شه‌غده بوده، و تیان کاک مه‌سعود به سه‌ردان هاتوره، منیش خویم رانه‌گرتو

له شه فسدره کان هاتن، به لام دوايی بومان دهرکه ووت
هچیجان نه کردو کاره که شمان هیچ نه نجامیکی نایت.
القین: له کوتاییدا ئەفسه ره کان چیان لى
دەسرهات؟

عهبدولمسه: زوری بهسرا نهروقیشت، شه فسسهه کان
گواسترنوه بُو شارهه کانی ناو ثیرانو دورر له سنوری
عیراق، ناتوانم بلیم ثیران ناگاداری هبوووه يان نا، له
رنکختنی شه فسسهه نازاده کانو لدو شتمی که روپیداوه،
بلام که جوومه مازندران، بُوْم دهرکوت ثیران شاگدادار
بُووه، چونکه من له (بوشمه) بُوْم، له کارخانهه
پهموو داینانابوم، بلام دوابی لهوی منیان بانگ
کرد بُو ساری (که ناوندی پاریزگای مازندرانه،)
لینیان پرسیم: «شه فسسهه نازاده کان» کین؟ منیش خزم
ناشارهزا دهکدو پیشون: «شه فسسهه نازاده» له ولاتی
میسر همیه، له رئیز سرهپرهشتی جهمال عهدولناسر،
نه کگر مههستیشان له شه فسسهه نازاده کانی عیراق بیت،
شمده له رئیز سرهپرهشتی عهدولکریم قاسمدایه، و تیان:
مههستمان له شهوان نیمه، مههستمان له کورده کانه.

لئین: ئايندەي كورد چۈن دەبىنيت؟

عبدالله سهیور: به بروای من پیویسته هه ممو پارت
سیاسیه کان روو له دیموکراسی بکن، پهیره وی
دیموکراسی لمناو پارته کمیندا پهیره و بکن،
پهیودندیشیان له گمل حیزبه سیاسیه کان له سه
بنده های دیموکراسی بیت، هیچ میللته تیاک به قده کورد
پیویستی به دیموکراتی نیمه، دیبیت یه کهه ایویست بنو
خویان بد دور بگرن له شهري ناو خو، چونکه شهود
راسیتیه که، که شو کورانه هی به دهستی کورد کوزراون،
هیچ کاتیک به دهستی دوژمن شهودنده نه کوزراون، من
لیزدها باس له نه فنال ناکم، که زور کمی تیادا
کوزراوه، جگه لموش، کورد به رینگه شمر زور
شتنی به دهسته بناو، به لام لم به دردم متزی دانوستان
ددر آندویه ته و سدر کو وشنه کان، له ده ستداوه.

شیخ کوریدنکی پیو نیبیه، چونکه دروشمی من شهودبوو،
که دلین «نه گهر گول نیت، در کیش مده». «
فین: کاتیک که له نه گه ده بیویت، کاک
مه سعود جیه، تری بینو تنت؟

عهد بدولمسهور: کاتیک که شورش له
کوکتایی هات، شهود ببو همندیکیان چونمهوه عیراقو
همندیکیشیان هاتهنه نهیان، من یه کلک بیوم لهوانهی له
تیران مایبوممهوه، بتو ماویده ک له نهغده بیوم، چهند
له فتهیک به سمر شم بر پیرادا تیپه در، روقریک له شاری
نهغده ده گرامهوه، کاک مسعود له ناو خینه و تگهیه کدا
بیو، بانگی کردمو پیسوتم: ده توانيت تا ثیره بیست؟
کاتیک چووم، پیسوتم: عهد بدولمسهور تو راست کرد.
تیپه ده بوایه شهرمان بکردایه، بتو تیپه زور سه ریده رزی
بیو له شردا بکوژرایانیه تا شهودی بیست، منیش
و دلامس دایمهوه پیمود: له دواز رابردوهو مه گفری،
چونکه ناگیرتهوه، هیچی لئی نه رویشتودهو ثیستاش
شد پرکین باشتره، کاک مسعود سه رسامیه کی
گهوره دایگرتو و تی: تاخر بیستا هه مهی دیکچووه.
منیش و تی: با دووباره دست پیکمهنهوه، دیار بیو

نهوان هیچیان بیریان لمه نه کرد بیو ووه که ددست به خمباتی چه کداری بکه نهود، کاک مه مسعود پالی دایه و هو و تی: نهمه جزوں دد کریت؟ نه گهر شم کاره به تو بسپیردریت، چوں دید کیتی؟ منیش و لام دایه و هو و تم: یئیمه هنديک شه فسدرمان ماوه که له گدل یئمیدا بیون، لهوانه ده توام پهشیکی زؤربیان کوبکه مه ووه همر کاتیک تاره زووشم کرد، له سه ریازگهی پهناهندی به لای که مه ووه ده توام (۵۰۰) بارزانی له بیستوچوار کاشت میردا کوبکه مه ووه، یاخود همر پینباشه که همر بارزانیش نه بن، بدلکو له سه ریازگمی (کرماسان)، (۵۰۰) کسی سو رانی هلبیزیریت. کاک مه مسعود دوویاره و تی: شم کاره دد کیتی؟ منیش و تم: به لی دیدکم، به مر جیگاک هاوکاریم بکهیت، بزیه یه کم هنگاوم شمه بیو، ژماردیک له شه فسدره کاتم له مهاباد کوز کرده ووه، ژورینکم پر کرد بیو له شه فسدر، پیمتوتن: قورثانیک بھینشن له ناووندی ژورده کددا دایینین، پیمتوتن: بریام داوه من بگدریمه ووه، کن پشتیوانیم دد کاتو کن بد شداری دد کات له دستیکردن ووهی خمباتدا؟ شمه بیو زؤربیان سوئندیان خواردو و تیان: له گملتداين. بزیه همر زوو هه والمان به کاک مه مسعود گدیاند، که یه کم هنگاوى کاره که مان کردو ووه یستا یئمه چاودری ھنگاوى نهوانین که هاوکاریم بکهن، به لام هیچیان دیارنه بیو، له شه نجامدا گلمبی شه فسدره کان روویکرده من، چونکه شه فسدره کان پیشان بیو من پهشیمان بیو مه شمه بیو له کاره که، منیش و تم: راسته بیرو ککه هیی منه، به لام که هاوکارم نهیت، من چی بکم؟ بویه دواجار پیمتوتن: بو من وا باشتره بین له گلمدما تا له گدل کاک مه مسعود دا قسه بکمین و بتوانین قمناعه تی پتکه کین، شمه بیو (۳) کمس

دهکمنو دواوی خهبات ددهکمن، چونکه پیشانوایه خیانهت
له کوره کراوه، له ولایتش شه گهر ته مه ببینیت،
ده گهیته قمناعتمت که ددیت شهربکهین، به لام کاتیک
زانیم سودی نییه، گهه رامعوه بۆ نبغده، تکاشم له
شیخ سلیمان کرد، دهرباره دنم مهسلههیده خۆزی قسه
له گهله ملا مسته فادا بکات، شیخ سلیمان ههمان
هملویستی منی ههبوو، که چووشمه مازندران، ههولم
دا رنگایدک بدوزموده له تیزان دریچم، بۆیه پەیوەندیم
کرد به بالیۆزخانهی تەمریکییەوە، لەندن جامدا توانیم
بچمه ددرهوه، من یەکیاک بوم لهوانی که ناوم بۆ
نه مسا دهرچوو، سهبارهت به هملویستیشم بەرامبەر
پارتری، دوايی مهسلههیده (ئەفسەرە ئازادەكان) کە
سەرینه گرت، من ئاماھە نەبوبوم بۆ پارتى دیموکرات
کاریکەم، به لام کاتیک سەفرەم تزیک بوده، به رنگوت
کاک ئىدریسیم بینی، پییراگەمياندم کە ددیت هاوکاریسان
بېم، منیش له وەلامدا بۆم دەئمارد، کە له فلان شوین
ئەم رەفتارەت بەرامبەرم کردووه له فلان شوین گوت
ئینه گرتۇوم، شەویش سوئندى دەخوارد کە شەوه ئىتر
دۇرپاره نايیتەوە، منیش وتم: شه گهر تە مجارة كردم مەرجم
ددیت، سەيداچ براو چەند کەسیکى ترى وەك عىزەت
سلیمان بە گى دەرگەلەبىي، هانیان دەدام کە له گەلیاندا
کاریکەم، شەوه بۇ مەسعود رۆژیک لە كەدرج هات بۆ
لام، بۇ هەمان مەبىەست، بۆیه منیش چەند مەرجىڭىم
خستە بەرەمەلى، لهوانە کاتیک دەچىنە و لاتانى شەورپۇبا،
کە ولاتى دیموکراتين، شەو خەلگانە ددیت بە شىۋىيەكى
دیموکراتيانه نويزىرە خەپان ھەلبېرپۇن، تاشتەگىرىسى
ئەم ولاتانە بەدەستبەنین، لەلایەكى تىريشەوە مەرجىنىكى
ترم شەوه بۇ، ددیت جاسوس بە سزا بگەيەنرەت، ناكىرت
من جاسوس بگەم تو تۈلەيەكى تىرە بەرىپىدەت، وتم:
من بەم جۆزە كارم پېتاكىرتۇ ناكىرت من دز بگەم تو
بەرى بەدەت، بەلگۇ ددیت سزاي تۈندى بەدەت، شه گەر
بەم رەنگە يېت، من ناتوانم كارتان لە گەل بکەم، شه گەر
ئىتىيە بە قىسى ئىمەتلىن بکەدایە ئىمە، له مىزەوه له
كوردستان بوبۇنۇ ئىستا خەباتمان دەكرد، پېشىمۇت بۆ
زانىريتان ئىستا كەسانىتكە بەتمامى خەباتن، كە شەویش
(جەلال تاللەبانى) يە كە له سورىا خەرىكە، لەبەرئەوه
من هەرگىز بەشارى لە شەرى ناوخۇدا ناكەم، شه گەر
پىكەتەن من خزمەت دەكم، شه گەرنا من ئاماھە نىم
شەرى براڭۇزى بکەم چەك دەزى كوره ھەلبېگرم،
چونکە بە بېرىاى من كىشىمى كورد تەنها بە پارتىك
چارەسر ناكىرت، شه گەر يەكتىريش لەنوابىرەن، سەركەوتن بۆ
زەممەتەو شه گەر يەكتىريش لەنوابىرەن، سەركەوتن بۆ
كورد مەحالە، كاك مەسعود ھەرودك كاك ئىدرىس
بەلەنیتى دا كە شەم مەرجانە جىبەھى بکات، به لام
دەركوت بە پېچەوانەوە رەفتاريان كرد، بۆیه منیش
دەستم بەسترا له ھاوکارىكىرنو وازمەھىن، بۆیه دەلىم:
من بەشارىي شەرى ناوخۇم نەكەد، دەستم خوتىنى